
KHÔ MIỆNG, KHÔ MẮT

HỎI:

Từ 3 tháng nay tôi cảm thấy hết sức khô miệng như không có chút nước miếng nào. Cổ họng tôi cũng bị khô và hay làm ho. Ngoài ra mắt tôi cũng hay bị xốn và thấy như không có nước mắt. Xin bác sĩ cho biết tôi bị chứng bệnh gì và chữa trị ra sao?

Trần Thị L.

ĐÁP:

Bệnh của bà là chứng khô miệng & khô mắt (xerostomia hay hợp chứng Sjogren) do các tuyến tiết ra nước bọt và nước mắt bị viêm và không làm việc điều hoà làm giảm các chất nước bọt và nước mắt gây ra chứng khô như bà đã tả.

Bệnh này tương đối khá thường thấy, hay xảy ra nơi người đàn bà và bắt đầu ở lứa tuổi ba bốn chục trở lên, tuy đa số những người già hay bị hơn.

Nguyên nhân không được biết rõ tuy cơ chế gây ra bệnh là do những phản ứng về miễn nhiễm. Những tiểu bạch cầu gọi là T-lymphocytes xâm nhập vào những tuyến ngoại tiết, thường nhất là các tuyến nước bọt ở quai hàm và tuyến lệ ở mắt.

Sau một thời gian, các tuyến này bị viêm, gây ra những phản ứng mọc sợi và làm tuyến không hoạt động được nữa. Số lượng nước miếng hay nước mắt giảm hẳn hay gần như không có làm người bệnh thấy rất khô nơi miệng và mắt.

Ngoài các tuyến ngoại tiết trên, các cơ quan khác trong cơ thể cũng có thể bị các bạch cầu

T-lymphocytes này tấn công gây ra các bệnh về thận, bệnh mạch máu.

Một số người có thể có chứng viêm mạch máu nhỏ ở ngón tay hay ngón chân về mùa đông, các ngón tay hay ngón chân bị tím lại, nhợt ra như không có máu, một lúc lâu sau đó sẽ đỏ lên và bị đau hay tê tay tê chân. Hiện tượng này gọi là Raynaud's phenomenon. Phần lớn những người bệnh này có các triệu chứng viêm khớp của bệnh phong thấp đi kèm.

Chứng khô miệng & khô mắt có thể xảy ra một mình hay đi chung với những bệnh phong thấp loại nặng như loại viêm khớp rheumatoid arthritis (30% trường hợp) hay bệnh lupus (10% trường hợp) nên khi bị chứng khô miệng, khô mắt thường nên thử nghiệm để xem có bị các chứng bệnh phong thấp loại nặng trên.

Ngoài ra cũng phải khám nghiệm và thử máu, thử nước tiểu để xem có bị những biến chứng nặng hơn như bệnh viêm thận hay viêm mạch máu. Một số người bệnh có thể bị ảnh hưởng trên dây thần kinh gây ra các chứng như tê tay tê chân gọi là mononeuritis simplex.

Một số ít người bệnh khoảng 10% trường hợp bị kèm thêm chứng sưng hạch, tuyến quai hàm sưng lớn như quai bị gọi là pseudolymphoma, rất hiếm khi xảy ra nhưng một số nhỏ các người này có thể biến ra dạng ung thư hạch lymphoma.

Một biến chứng khác cũng hay thấy là bệnh viêm tuyến giáp trạng ở cổ và có thể gây ra

chứng thiếu kích thích tố về giáp trạng gọi là hypothyroidism và khoảng 10% trường hợp các người bệnh có thể sẽ phải dùng thêm kích thích tố giáp trạng để bồi bổ vì bị thiếu.

Vấn đề định bệnh Sjogren hay bệnh khô miệng khô mắt tương đối giản dị. Nếu có những triệu chứng khô như trên và làm thử nghiệm biopsy, cắt một miếng nhỏ màng nhày bên trong môi dưới để xem tuyến nước bọt dưới kính hiển vi thấy có viêm là định bệnh được chính xác.

Tuy nhiên trên thực tế, thử nghiệm biopsy ít được làm và nếu chứng khô miệng và khô mắt kéo dài hay làm thử nghiệm xác định nước mắt bị suy giảm gọi là Schirmer's test là đủ để định bệnh.

Một số người bị chứng sạn trong ống dẫn nước bọt của tuyến quai hàm (sialoadenitis) cũng thấy bị khô nước miếng nhưng thường bị sưng tuyến này lên như quai bị và làm đau nhiều nên cũng dễ phân biệt với bệnh Sjogren, làm khô cả miệng lẫn khô nước mắt.

Việc chữa trị về khô miệng khô mắt thực ra không có thuốc trị dứt được vì đây là bệnh loại miễn nhiễm, nếu chỉ bị chứng làm khô không thôi, các thuốc loại mạnh chữa về miễn nhiễm sẽ làm gây ra hại nhiều hơn lợi vì các phản ứng phụ của thuốc nên không được dùng.

Trị liệu chính là uống nước nhiều để đỡ khô, nhai kẹo chanh (loại dùng đường hoá học như Equal hay Nutrasweet) để kích thích tuyến nước bọt. Những người bệnh này hay bị

sâu răng vì miêng thiếu nước bọt nên phải xúc miệng thường xuyên bằng nước xúc miệng có chất fluoride. Trên mắt phải nhỏ thường xuyên nước mắt nhân tạo gọi là artificial tears, bán dưới tên Tears Naturale để đỡ khó chịu vì xốn do khô mắt.

Mũi cũng dễ bị khô nên phải dùng thuốc xịt mũi bằng nước muối nasal saline spray. Một số người bệnh bị khô miệng có thể dễ bị nhiễm loại nấm Candida nên nếu bị viêm cổ họng, viêm miệng vì loại nấm này phải dùng thuốc chữa nấm gọi là Nystatin để xúc miệng và diệt loại nấm Candida.

Tóm lại, chứng khô miệng khô mắt khá thông thường, hay xảy ra nơi người đàn bà đứng tuổi. Khi bị những triệu chứng này cần phải đi khám cẩn thận để xem có những bệnh quan trọng về viêm khớp, phong thấp loại nặng đi kèm hay không? Ngoài ra phải thử nghiệm để xem có các biến chứng trên các cơ quan trọng yếu như thận, mạch máu v.v..

Nếu không có các bệnh nặng đi kèm, chứng khô miệng khô mắt chỉ cần được chữa bằng những phương pháp làm đỡ khô và kích thích hay thay thế các chất nước bọt hay nước mắt bằng các loại nước nhân tạo để làm giảm sự khó chịu và ngừa các hậu quả gây ra do việc thiếu nước miệng hay nước mắt.

BS Nguyễn Đình Phùng
